

HISTORIK BJÖRKÖ

Björkö är en ö i Björkö-Arholma socken, Norrtälje kommun, numera sammanvuxen med Väddö.

Björkö omtalas i skriftliga handlingar första gången 1530. Under 1700-talet kom dock flera av bönderna och fiskarna som blev rika genom bondeseignation. Man levererade till en början främst sandsten till de uppländska masugnarna och till kvarnstenar. Under 1900-talet övergick man i stället till att leverera gatsten. De rikare redarfamiljerna på ön kom att bli kända som "björköadeln".

1848 byggdes vägbanken som förenade Björkö med Väddö på initiativ av Matts Pehrsson i Östra Edsvik som under Krimkriget byggde upp en betydande förmögenhet som redare. Han gifte sig med dottern till den främsta galeasbyggaren på ön, Olof Pehrsson i Stridsby. En annan av betydande redarby var Söder Marum, där innevånarna 1825 ägde 7 tvåmastade skonare och en jakt. Redarkrisen 1873 innebar stora svårigheter för öborna. En viss ersättning kom med den begynnande turismen då många började hyra ut hus till sommargäster. 1907 öppnade Stockholms stad Finala stenhuggeri för tillverkning av gatsten på halvön Stora Änklingen, där som mest 60 arbetare var anställda. Redan 1923 upphörde dock stenbrytningen. Vid Simpnäs öppnades 1915 en lotsstation, vilken 1996 flyttades till Kapellskär. Den 1891 Björkö-Arholma Sjömannaförening öppnade 1951 ett museum i Marum, vilket 1980 flyttades till Simpnäsviken. Under en period i början av Ålandstrafiken bedrev Rederi AB Slite trafik mellan Simpnäs och Mariehamn.

Björkö-Arholma kyrka uppfördes på Björkö 1890 som kapell för Björkö evangelisk-lutherska missionsförening och blev från 1905 kapell i Svenska kyrkan. 1914 bröts Björkö tillsammans med Arholma ur Vätö socken och bildade en egen socken. Då kyrkan främst omges av hälleberg anlades kyrkogården vid Marum någon kilometer söderut. I närheten av kyrkan ligger Dragsviken som där nästan möter den tidigare viken Kullboviken. Här fanns tidigare ett drag där båtar drogs över näset för att korta färdvägen.

På södra delen av Björkö mot Kullboviken ligger flera äldre gårdar. Blekunge gård uppfördes som redar- och skeppsbyggargård 1840, väderkvarnen vid gården är från 1812. Nedre Kullagården uppfördes 1842 av Jan Mattsson som blev mycket omtalad för sina dyrbara vanor innan han senare gjorde konkurs. Södra Kullagården vid landsvägen är även den en tidigare redargård med huvudbyggnad från 1839 och en mindre drängstuga. Ladugården invid vägen är över 70 meter lång. I närheten av Rumshamn där konstnären Harald Lindberg föddes finns en kolerakyrkogård. Vid byn Skeppsmyra ligger gården Lyckhem, som ursprungligen var en redargård men 1904 köptes av en hemvändande svenskamerikan. Han hade med sig den förminskade kopia av frihetsgudinnan som nu står framför huvudbyggnaden. 1916 gjordes Lyckhem om till pensionat. Lyckhems gästbrygga ligger vid Stårbnäsviken där tidigare låg en handelsbod, vilken även fungerade som lönnkrog. Till Ängholmen längst söderut på ön ankom i slutet av andra världskriget en grupp estniska flyktingar från Rågöarna av vilka en del kom att bosätta sig här på Björkö. (källa Wikipedia)

Närhet till Simpnäs där du möts av det gamla färjeläget i hamnen och härlig havsutsikt mot Arholma. Här finns en stor parkering för dig som fortsätter din färd med båt eller som bara vill strosa runt i den lilla byn. Från Simpnäs brygga avgår passbåt till Arholma året runt. I hamnen finns en sommaröppen kiosk och närbutik och i samma byggnad finns det sommaröppna kaféet med hembakat bröd, kaffe och lättare måltider. Strax ovanför ligger restaurangen med härlig utsikt mot den lilla hamnen. Besök gärna Björkö-Arholma Sjöfartsmuseum. Här visas segelsjöfartens storhetstid på Björkö under 1800-talet. Sjöfartsmuseet arrangerar också temaaftnar, musik- och allsångskvällar. Simpnäsdagen ges varje år en lördag i mitten av juli. Då bjuds det på aktiviteter och utställningar med anknytning till Björkö-Arholma skärgård och sjöfart. Skeppsmyra på södra Björkö ligger i en rofylld miljö med härlig skärgårdsnatur, skogar, åkrar, hav och stränder.